

Zigmas ZINKEVIČIUS

*Vilniaus universitetas***DĖL DVIBALSIŲ DĖMENŲ ILGUMO ŽYMĖJIMO**

Lietuvių kalboje tvirtapradžių grynųjų dvibalsių *áu, ái, éi* ir mišriųjų dvibalsių *á, é, ù, ì + r, l, m, n* pirmieji dėmenys ilginami nevienodai. Intensyviausiai jie ilginami žemaičių tarmėje (išskyrus paaukštaitį) ir rytų Lietuvoje, kur tariama *áu, ái, éi, ár... ér...ír... úr...* (pailgėjimas maždaug iki ilgųjų). Vidurio Lietuvoje ilginama mažiau, iki pusilgių: *á.u... á.r...* Išimtį sudaro dalis vakarų aukštaičių (daugiausia vadinamieji zanavykai) ir artimesnės žemaičių šnektos, kur *ù, ì + r, l, m, n* pirmasis dėmuo išlieka visai ar beveik visai nepailgėjęs: tariama *ùr... ìr...*

Nevienodai ilginami ir atitinkami tvirtagaliai dvibalsiai. Žemaičiai (išskyrus paaukštaitį) juose ilgina pirmąjį (!) dėmenį, taigi taria *ãu... ãr...* (*iĩ, uĩ... > ėr ėr*). Rytų Lietuvoje ilginamas antrasis dėmuo: *aĩr... aĩr...*, vidurio Lietuvoje – mažiau intensyviai (*aũ... aĩ... aĩ...*), o dalyje vakarų aukštaičių ir artimesnės žemaičių šnektose truputį pailginami abu dėmenys (pusilgiai): *ã.ũ... ã.ĩ...* ...(tvirtagalė priegaidė tariama per abu dėmenis).

Kalbininkai dažnai pailginimo niuansų nepaiso, rašte jų nežymi, geriausiai atveju pasitenkina bendru aptarimu. Taigi paprastai rašo: *áu... ár... ír... úr...* (kartais net vietoj *ìr... ùr...*) resp. *aũ... aĩ...*

Visa tai reikia neišleisti iš akių naudojantis dialektologinių darbų duomenimis.